

UNIVERSITATEA DIN CRAIOVA
ȘCOALA DOCTORALĂ „ALEXANDRU PIRU”

Discursul ironic în ficțiunea post-postmodernă
Perspectiva retorico-pragmatică

- Rezumatul tezei de doctorat -

Conducător științific:

Prof. univ. dr. habil. emer. Emilia Parpală Afana

Doctorand:

Poliana Liliana Banu

Comisie de îndrumare:

Conf. univ. dr. Ion Buzera

Lect. univ. dr. Alina Țenescu

Lect. univ. dr. Ovidiu Drăghici

CRAIOVA
2017

CUPRINS

I. INTRODUCERE

1. Perspective, ipoteze, obiective	5
2. Corpus și context	6
3. Metodologie	8
4. Definierea termenilor	10
5. Prezentarea prospectivă a tezei	13

II. POETICA POST-POSTMODERNISMULUI

1. Retrospecțiuni asupra postmodernismului	18
1.1. Specificul discursului postmodern	18
1.2. Dezbateri despre canonul postmodern	22
2. Un nou „realism” universal	27
3. Contextul românesc al discursului literar post-postmodern	29
3.1. Trăsături ale post-postmodernismului românesc	31
3.2. Reprezentanți ai curentului douămiist	37
3.3. Dezbateri canonice în jurul anului 2000. Analogii și diferențe între generații.....	41
3.4. Viziunea post-postmodernă asupra ironiei	46
4. În așteptarea unei noi viziuni – concluzii	47

III. DISCURSUL IRONIC ÎN FICȚIUNEA POST-POSTMODERNĂ

1. Discursul literar din perspectivă pragmatică	50
2. Scurt istoric al ironiei	55
3. Mecanisme și indicii ale ironiei	57
4. Teorii poststructuraliste ale ironiei. Aplicații	
4.1. Principii conversaționale ale discursului literar. Texte-suport: <i>Băieți de gașcă</i> de Dan Lungu, <i>Îngeri pe carosabil</i> de Daniela Zeca, <i>Zaira</i> de Cătălin Dorian Florescu	59
4.1.1. Paul Grice - Principiul Cooperativ	60

4.1.2. John Searle - teoria actelor de vorbire	64
4.1.3. Rachel Giora - teoria negației indirecte	68
4.1.4. Aplicație: <i>Raiul găinilor. Fals roman de zvonuri și mistere</i> de Dan Lungu	74
4.2. Ironie verbală și ironie situațională.	
Texte-suport: <i>Cum mi-am petrecut vacanța de vară</i> de T.O. Bobe, <i>Luminița, mon amour</i> de Cezar Paul-Bădescu, <i>Atunci i-am ars două palme</i> de Lucian Dan Teodorovici, <i>Urbancolia</i> de Dan Sociu, <i>Îngeri pe carosabil</i> de Daniela Zeca	79
4.2.1. Richard Rorty – teoria ironiei ca spațiu al libertății.....	80
4.2.2. Anolli, Ciceri, Infantino – teoria jocului de-a duelul.....	83
4.2.3. Joan Lucariello – teoria ironiei situaționale.....	85
4.2.4. Aplicație: <i>Sînt o babă comunistă</i> de Dan Lungu.....	90
4.3. Distincție și concordanță între ironie și comic.	
Texte-suport: <i>Atunci i-am ars două palme</i> de Lucian Dan Teodorovici, <i>Cine adoarme ultimul</i> de Bogdan Popescu	96
4.3.1. Precizări asupra distincției dintre ironie și comic.....	98
4.3.2. Precizări asupra concordanței dintre ironie și comic.....	100
4.3.3. Cauze și efecte ale manifestării comicului.....	103
4.3.4. Aplicație: <i>Băieți de gașcă</i> de Dan Lungu.....	107
4.4. Relevanța discursului literar ironic.	
Texte-suport: <i>Raiul găinilor</i> , <i>Sînt o babă comunistă</i> , <i>Băieți de gașcă</i> de Dan Lungu, <i>Îngeri pe carosabil</i> de Daniela Zeca, <i>Hotel universal</i> de Simona Sora ..	113
4.4.1. Dan Sperber și Deidre Wilson – Principiul Relevanței.....	114
4.4.2. Geoffrey Leech - Principiul Politeții	117
4.4.3. Penelope Brown & Stephen Levinson – teoria politeții.....	119
4.4.4. Aplicație: <i>Luminița, mon amour</i> de Cezar Paul – Bădesc	124
4.5. Ambiguitate și interpretare în discursul literar ironic.	
Texte-suport: <i>Scotch</i> de Ioana Bradea, <i>Îngeri pe carosabil</i> de Daniela Zeca, <i>Zilele regeului</i> de Filip Florian, <i>Urbancolia</i> de Dan Sociu	130
4.5.1. Herbert Clark și Richard Gerrig – teoria ironiei ca simulare.....	130

4.5.2. Linda Hutcheon – teoria sensurilor duble.....	135
4.5.3. Catherine Kerbrat-Orecchioni – teoria codării și decodării ironiei..	138
4.5.4. Aplicație: <i>Trimisul nostru special</i> de Florin Lăzărescu	140
5. Concluzii.....	143
IV. DELIMITĂRI CONCEPTUALE	
1. Ironie și umor	145
2. Ironie și sarcasm	160
3. Ironie și litotă	169
4. Ironie și paradox	172
5. Ironie, antifrază și eufemism	175
6. Ironia – figură sau trop?	177
7. Concluzii	181
V. CONCLUZII FINALE	183
CORPUS DE TEXTE	189
REFERINȚE	190

REZUMAT

Abordarea discursului literar ironic din perspectivă retorico-pragmatică (componenta teoretică) și ilustrarea acestuia prin exemple oferite de romanele douămiiste (componenta aplicativă) reprezintă problema centrală a tezei noastre. Obiectivele cercetării, stabilite în primul capitol, alături de prezentarea cadrului metodologic interdisciplinar, au constituit etape importante ale demersului nostru, pe lângă definirea conceptelor de bază („ironie”, „discurs”, „postmodernism”, „post-postmodernism”) și precizarea corpusului adecvat analizei.

Inventarierea critică a teoriilor despre ironie și evidențierea modului original în care literatura română post-postmodernă a exploatat valențele semantice și pragmatice ale ironiei reprezintă principalele direcții de cercetare, care propun înscrierea generației douămiiste în tradiția prozei românești, datorită utilizării diferitelor forme de manifestare a ironiei ca modalități de organizare a discursului literar. Subiectul ales și metodologia interdisciplinară utilizată în tratarea acestuia evidențiază originalitatea cercetării.

Modalitatea de raportare a scriitorilor la evoluția societății postcomuniste a condiționat și a stimulat apariția unei noi viziuni asupra lumii, concretizată în ficțiunea douămiistă. Apariția acesteia a configurat o nouă poetică, diferită de cea optzecistă și cea nouăzecistă. Influența regimului comunist a fost fundamentală în alegerea temelor. Prozatorii care s-au remarcat și care considerăm că vor rezista timpului sunt cei preocupați de interesele publicului și dispuși să se adapteze noilor cerințe. Considerăm că este important să facem precizarea că nu toate creațiile literare douămiiste aparțin unor scriitori care au debutat efectiv în perioada amintită; o parte dintre acestea aparține unor autori care au debutat înainte de 2000, cu poezie, publicistică sau eseistică, dar care ulterior s-au reorientat spre proză (roman) – în această categorie sunt atât autori tineri, cât și reprezentanți ai generațiilor optzecistă și nouăzecistă.

Textele-suport pentru demersul aplicativ, aparținând autorilor tineri care au debutat în proză începând cu anul 2000, au fost selectate pentru a sesiza diferențele față de literatura generațiilor anterioare, care au apărut din dorința de a schimba estetica postmodernă, pentru a asigura diversitatea formelor de manifestare a discursului ironic post-postmodern, dar și pentru a le conferi individualitate. Următorii romancieri au fost utilizați în exemplificări:

Bobe, T.O., 2007, *Cum mi-am petrecut vacanța de vară*, ediția a II-a, Iași, Polirom.

- Bradea, Ioana, 2010, *Scotch*, Iași, Polirom.
- Florescu, Cătălin Dorian, 2010, *Zaira*, Iași, Polirom.
- Florian, Filip, 2008, *Zilele regelui*, Iași, Polirom.
- Lăzărescu, Florin, 2014, *Trimisul nostru special*, ediția a II-a, Iași, Polirom.
- Lungu, Dan, 2004, 2012, *Raiul găinilor – fals roman de zvonuri și mistere*, Iași, Polirom.
- Lungu, Dan, 2007, *Sînt o babă comunistă*, Iași, Polirom.
- Lungu, Dan, 2013, *Băieți de gașcă*, ediția a II-a, Iași, Polirom.
- Paul-Bădescu, Cezar, 2006, *Luminița, mon amour*, Iași, Polirom.
- Popescu, Bogdan, 2007, *Cine adoarme ultimul*, Iași, Polirom.
- Sociu, Dan, 2008, *Urbancolia*, Iași, Polirom.
- Sora, Simona, 2012, *Hotel universal*, Iași, Polirom.
- Teodorovici, Lucian Dan, 2004, *Atunci i-am ars două palme*, Iași, Polirom.
- Zeca, Daniela, 2000, *Îngeri pe carosabil*, București, Coresi.

Douămiiștii au reorganizat discursul literar ironic prin utilizarea modalităților de manifestare a ironiei în funcție de propria viziune, influențată de perspectivele post-postmodernismului și prin propunerea conceptului „sinceritate post-ironică”. Originalitatea autorilor provine, paradoxal, din surprinderea realității regimului comunist. Discursul ironic permite rememorarea amintirilor neplăcute ale sistemului totalitar, fără ca acestea să influențeze viața postcomunistă a personajelor.

Metodele utilizate, selectate în funcție de realitatea textului (*pragmatica, analiza discursului, stilistica, analiza comparativă*), s-au concentrat asupra semnificației și structurii discursului ironic post-postmodern și a profilului generației douămiiiste.

Din punct de vedere *pragmatic*, am pornit de la premisa că literatura reprezintă un act de comunicare, în care autorul și cititorul sunt emițătorul, respectiv receptorul. Discursul ironic, parte componentă a literaturii, constituie un act de vorbire. Conceptul pragmatic de „interacțiune” este un element important care se întâlnește și la nivelul discursului literar, datorită relației care se stabilește între interlocutori. Decodificarea informației presupune raportarea permanentă a receptorului la codul, canalul și contextul comunicării. Dacă ne referim la o situație de comunicare obișnuită, mesajul trebuie interpretat literal; în contextul unui discurs ironic, a interpreta corect un mesaj înseamnă a-i anula efectul ironic, stabilit inițial de emițător.

Prin *analiza discursului literar* am descoperit că interpretarea unui discurs nu se reduce la interpretarea enunțurilor care îl compun; manifestarea discursului trebuie adaptată la contextul situațional și la nivelul de înțelegere al interlocutorilor. Problema care ne interesează, din punct de vedere pragmatic, se referă la mecanismul de organizare și funcționare a discursului literar.

Din punct de vedere *stilistic*, am observat modul propriu fiecărui scriitor de a construi subiectul literar, folosind un limbaj direct, liber, iar *analiza comparativă* a romanelor ne-a ajutat să distingem asemănări și deosebiri sub formula aceleiași estetici.

Poetica post-postmodernismului, conturată cu dificultate din cauza instabilității, evoluției, a fost analizată în capitolul II prin raportare la ultimele două generații de creație literară, pornind de la trăsăturile postmodernismului și semnalând asemănările și deosebirile dintre acestea. Autorii tineri au încercat să schimbe estetica predecesorilor, în timp ce precursorii au menținut stilul, formula și ideile programatice. Dintre scriitorii debutanți, foarte puțini s-au afirmat și au continuat să evolueze, publicând mai multe romane, probabil și datorită susținerii media prin publicitate. Principiul vârstei biologice a autorilor a constituit un factor important în selectarea corpusului de texte necesare aplicației noastre, însă nu este unul decisiv în conturarea viziunii douămiiste, deoarece trebuie să considerăm atât debutul tinerilor, cât și reorganizarea autorilor între două vârste. Este necesar să aducem în discuție și conceptul de „autenticitate”, care însă nu e valabil pentru întreaga generație tânără, pentru că o mare parte dintre scriitorii a ales să imite opere ale înaintașilor. Este evidentă opoziția dintre generații în ceea ce privește limbajul folosit, discontinuitatea, detașarea de vechea paradigmă, omogenitatea temelor, schimbarea formulei estetice. Dispariția unui context a dus la dispariția culturii, ceea ce a determinat apariția unui nou gen de literatură, care nu poate fi subordonat exclusiv unui curent literar sau unei formule literare universale. Soluția ca douămiismul să fie considerat o nouă paradigmă literară, independentă, este propunerea unei noi viziuni omogene asupra lumii, asupra vieții.

Partea cea mai însemnată a acestei teze (capitolul III) o reprezintă înregistrarea câtorva teorii despre ironie, grupate pe baza unor principii (principiul cooperativ, al politeții, al relevanței), care ne-au ajutat în realizarea aplicațiilor (reguli conversaționale, relevanța discursului ironic, interpretare). Trebuie să menționăm faptul că unele teorii nu sunt abordate în integralitatea lor, ci parțial, în funcție de interesul cercetării noastre.

Analiza unor fragmente din textele-suport a constituit mijlocul prin care am reușit să punem în evidență ironia ca strategie textuală. Definirea *discursul literar din perspectivă pragmatică* a creat suportul pe care am construit discursul literar ironic, nu înainte de a evidenția deosebirea dintre *text* și *discurs*.

Incursiunea introductivă în definirea ironiei din punct de vedere diacronic a stabilit asemănări și deosebiri în modul cum a fost interpretată de-a lungul timpului, iar indiciile care facilitează recunoașterea discursului ironic au relevat manifestări diferite ale acestuia.

Teoriile formulate de Paul Grice (*Principiul Cooperativ*), John Searle (*teoria actelor de vorbire*) și Rachel Giora (*teoria negației indirecte*, aplicate romanelor: *Băieți de gașcă* (2013) de Dan Lungu, *Îngeri pe carosabil* (2000) de Daniela Zeca, *Zaira* (2010) de Cătălin Dorian Florescu, *Raiul găinilor. Fals roman de zvonuri și mistere* (2004) de Dan Lungu au evidențiat principiile conversaționale ale comunicării în general și ale discursului literar în special.

Deosebirea dintre *ironia verbală* și *ironia situațională* a fost semnalată prin mijloacele puse la îndemână de teoriile propuse de Richard Rorty (*ironia ca spațiu al libertății*), Anolli, Ciceri, Infantino (*jocul de-a duelul*) și Joan Lucariello (*ironia situațională*); aplicațiile s-au realizat pe excerpte din romanele: *Cum mi-am petrecut vacanța de vară* (2007) de T.O. Bobe, *Luminița, mon amour* (2006) de Cezar Paul-Bădescu, *Atunci i-am ars două palme* (2004) de Lucian Dan Teodorovici, *Urbancolia* (2008) de Dan Sociu, *Îngeri pe carosabil* (2000) de Daniela Zeca, *Sînt o babă comunistă* (2007) de Dan Lungu.

Teoretizarea comparativă a conceptelor „ironie” și „comic” a fost raportată la texte din *Cine adoarme ultimul* (2007) de Bogdan Popescu, *Atunci i-am ars două palme* (2004) de Lucian Dan Teodorovici, *Băieți de gașcă* (2013) de Dan Lungu.

De asemenea, am constatat că relevanța discursului literar ironic reprezintă condiția de bază în interpretarea semnificației ascunse. În situația în care ironia este folosită în mod intenționat pentru a transmite un mesaj criptic, greu interpretabil, discursul este dificil de înțeles. În același context, ne gândim dacă atitudinea ironică respectă sau nu *Principiul Politeții* (Geoffrey Leech, Brown & Levinson) și dacă încălcarea lui este acceptată în favoarea discursului ironic. *Raiul găinilor* (2004), *Sînt o babă comunistă* (2007) și *Băieți de gașcă* (2013) de Dan Lungu, *Îngeri pe carosabil* (2000) de Daniela Zeca, *Hotel universal* (2012) de Simona Sora, *Luminița, mon amour* (2006) de Cezar Paul-Bădescu au constituit suportul nostru de analiză.

Expunerea teoriilor lui Herbert Clark și Richard Gerrig (*ironia ca simulare*) și a Lindei Hutcheon (*teoria sensurilor duble*) ne-a adus în atenție efectele lipsei de relevanță a mesajului ironic: ambiguitatea, nesiguranța, dar și nevoia de interpretare, de emitere a soluțiilor, de căutare a sensurilor ascunse (Catherine Kerbrat-Orecchioni: *teoria codării și decodării ironiei*). Aplicația s-a realizat pe textele: *Scotch* (2010) de Ioana Bradea, *Îngeri pe carosabil* (2010) de Daniela Zeca, *Urbancolia* (2008) de Dan Sociu, *Zilele regelui* (2008) de Filip Florian, *Trimisul nostru special* (2005) de Florin Lăzărescu. Am efectuat, astfel, o panoramare a studiilor despre ironie, cu accent pe abordările pragmatice, care s-au oglindit în ficțiunea noii generații.

În capitolul IV am propus fixarea unor granițe conceptuale între termenii *ironie*, *umor*, *sarcasm*, *litotă*, *paradox*, *antifrază* și *eufemism*, întrucât noțiunile amintite sunt ușor confundabile. Cu toate că există asemănări fine între ironie și celelalte figuri de stil / categorii estetice pe care le-am analizat, ironia se evidențiază prin mecanismele de care dispune pentru a exprima contrariul a ceea ce emițătorul gândește, într-o manieră care să nu insulte receptorul, dar să își atingă scopul propus. Umorele este utilizat pentru a produce o situație plăcută, amuzantă, în vreme ce sarcasmul este construit din dorința expresă de a denigra receptorul. Litota, paradoxul, antifraza și eufemismul au în comun modalitatea indirectă de exprimare și nevoia de interpretare a mesajului pentru a accede la semnificația ascunsă, cu toate că, de cele mai multe ori, un astfel de proces rămâne fără rezultat.

Ironia se manifestă în moduri verbale și nonverbale diferite, în funcție de interlocutori, de capacitatea acestora de percepere a semnificațiilor nonnaturale, dar și de contextul situațional în care are loc schimbul verbal. Exemplele de care ne-am folosit în aplicația noastră, deși de întinderi diferite, au demonstrat diversitatea formelor de exprimare a discursului literar ironic. Nu există un tipar românesc post-postmodern al ironiei; există doar moduri de manifestare, diferite de la o generație la alta, în care se încadrează orice text literar care conține indicii ale atitudinii ironice. Toate romanele care au constituit suportul nostru aplicativ sunt construite, mai mult sau mai puțin, pe baza ironiei și a umorului.

În sens pozitiv, ironia menține sau restabilește relațiile sociale și lasă impresia unei false agresivități, reduce tensiunea și dramatismul, limitează exprimarea emotivă. În sens negativ, nu respectă condiția de adevăr; este o comunicare duplicitară, generează iluzii, așteptări, produce un dezacord între semnificațiile unui mesaj, folosește enunțuri disimulate și reprezintă o strategie de excludere pentru cei care nu o înțeleg.

Capitolul V prezintă rezultatele cercetării atât la nivel teoretic, cât și la nivel aplicativ. Am observat cum ironia își schimbă forma de manifestare din cauza contextelor diferite în care se produce. Demersul deductiv al analizei noastre ne-a permis să definim estetica post-postmodernă și să identificăm trăsături specifice ale ironiei ca strategie textuală, prin analiza romanelor generației douămiiste.

Deși recunoaștem că studiul nostru poate fi extins în baza noilor informații oferite de viitorul context al literaturii post-postmoderne, ar putea încita, momentan, la lectura romanelor post-postmoderne, deoarece oferă cititorului mecanisme de înțelegere a subtilităților ironice pe care este construită literatura douămiistă.

REFERINȚE:

- Allemann, Beda, 1978, «De l'ironie en tant que principe littéraire» în *Poétique. Revue de théorie et d'analyse littéraires*, nr. 36/noiembrie, Seuil, 309-390.
- Anolli, Luigi; Infantino, Maria; Ciceri, Rita, 2001, „«You're a Real Genius!»: Irony as a Misscommunication Design”, în *New Perspectives on misscommunication*, IOS Press, 142-163.
- Anolli, Luigi; Infantino, Maria; Ciceri, Rita, 2002, “Behind Dark Glasses: Irony as a Strategy for Indirect Communication”, in *Genetic, Social and General Psychology Monographs*, nr. 128, 76-95.
- Attardo, Salvatore, 2001, *Humorous Texts: A Semantic and Pragmatic Analysis*. Berlin și New York, Mouton de Gruyter.
- Baudrillard, Jean, 1988, ”Simulacra and Simulations”, în *Selected Writings*, ed. Mark Poster, Stanford: University Press, 166-184.
- Benveniste, Émile, 1966, *Problèmes de Linguistique Générale*, Paris: Gallimard.
- Bergson, Henri, 1963, „Le Rire: essai sur la signification du comique”, in *Œuvres: Editions du centenaire*, Paris, P.U.F., 381-485.
- Bloom, Harold, 1994, *The Western Canon: The Books and School of the Ages*, traducere (1998) de Diana Stanciu, București, Editura Univers.
- Booth, Wayne, 1974, *A Rhetoric of Irony*, Chicago, The University of Chicago Press.
- Borie, Jean, 1985, „A propos d'En ménage”, *Les Cahiers de L'Herne*, Paris, Editions de L'Herne, 93-103.
- Bronckart, Jean-Paul, 1985, *Le fonctionnement des discours: Un modèle psychologique et une méthode d'analyse*, Neuchâtel: Delachaux & Niestlé.
- Brown, Gillian & Yule, George, 1983, *Discourse Analysis*, Cambridge: University Press.
- Brown, Penelope & Stephen C. Levinson, 1987, *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Buduca, Ioan, 1986, „Undă sau corpuscul”, în Crăciun (coord.), 1999, *Competiția continuă. Generația '80 în texte teoretice*, Pitești, Editura Paralela 45.
- Buduca, Ioan, 1988, *După Socrate (eseuri despre spiritul ironic în literatură)*, București, Editura Cartea Românească.

- Burța-Cernat, Bianca 2015, „Să scrii bine despre universurile derizorii”, *Observator cultural*, nr. 791 / 25. 09. 2015.
- Bureza, Ion, 2003, „Reinventarea unor noi forme de existență literară”, în *Canon și canonizare*, (coord. Marin Mincu), Constanța, Editura Pontica.
- Buzera, Ion, 2009, „Un mic roman mare (cinema la mine acasă)” în *Mozaicul*, serie nouă, anul XII, nr. 5 (127), 7.
- Capt-Artaud, Marie-Claude, 1994, *Petit traité de rhétorique saussurienne*, Genève, Publications du Cercle Ferdinand de Saussure, II.
- Călinescu, Matei, 1995, *Cinci fețe ale modernității*, București, Editura Univers.
- Cărtărescu, Mircea, 1999, *Postmodernismul românesc*, București, Editura Humanitas.
- Cernat, Paul, 2002, „Dincolo de canonul estetic” în *Observator cultural*, nr. 126/2002.
- Cernat, Paul, 2008, „Puncte din oficiu pentru literatura tânără”, în *Observator cultural*, nr. 437 / august.
- Cernat, Paul; Mitchievici, Angelo; Stanomir, Ioan, 2008, *Explorări în comunismul românesc*, volumul al III-lea, Iași, Editura Polirom.
- Chabrol, Claude, 2006, «Humour et médias» în *Questions de communication* [En ligne], 10/2006, consultat la 12 iulie 2017, <http://questionsdecommunication.revues.org/7687>.
- Charaudeau, Patrick, 2011, «Des catégories pour l’humour. Précisions, rectifications, compléments», în Vivero Ma. D. (dir.), *Humour et crises sociales. Regards croisés France-Espagne*, 9-43, L’Harmattan, Paris, consultat pe 12 iunie 2016 pe site-ul lui Patrick Charaudeau - *Livres, articles, publications*. URL: <http://www.patrick-charaudeau.com/Des-categories-pour-l-humour, 274.html>.
- Charolles, Michel, 1988, «Les études sur la cohérence, la cohésion et la connéxite textuelles depuis la fin des années 1960», în *Modèles Linguistiques*, X, 2, 45-66.
- Chevereșan, Cristina, 2007, „Tranziția în direct”, *Noua literatură*, nr. 5.
- Chivu, Marius, 2011, „Ce mai face postmodernismul?” în *Dilema Veche*, nr. 403/3-9.
- Cicero, Marcus Tullius, 1942, *De Oratore*, trans. E. W. Sutton și H. Rackham, Londra, William Heinemann.
- Clark, Herbert H. & Richard J. Gerrig, 1984, “On the Pretense Theory of Irony” în *Journal of Experimental Psychology: General*, 113(1): 121-126.

- Clark, Herbert H. & Richard J. Gerrig, 1990, "Quotations as Demonstrations" în *Language*, Vol. 66, nr. 4 / decembrie 1990, 764-805.
- Constantinescu, Mihaela – Viorica, 2012 *Umorul politic românesc în perioada comunistă. Perspective lingvistice*, București, Editura Universității.
- Cordoș, Sanda, 2007, „Biografii contemporane” în *Dilematica*.
- Coșa, Bogdan, 2011, răspuns la ancheta „Douămiismul par lui-même”, în *Cultura*, nr. 325 / 26 mai 2011.
- Crăciun, Gheorghe, 1994, *Competiția continuă. Generația 80 în texte teoretice*, Pitești, Editura Vlasie.
- Culpeper, Jonathan, 1996, "Towards an anatomy of impoliteness" în *Journal of Pragmatics*, nr. 25, 349-367.
- Culpeper, Jonathan, 2005, "Impoliteness and entertainment in the television quiz show: The Weakest Link" în *Journal of Politeness Research*, 1, 35-72.
- Culpeper, Jonathan, 2008, "Reflections on impoliteness, relational work and power" în Bousfield și Rocher (ed.) *Impoliteness in language – Studies on its Interplay with Power and Practice*, Berlin, Mouton de Gruyter.
- Culpeper, Jonathan, 2011, *Impoliteness: Using Language to Cause Offence*, Cambridge University Press.
- Curco, Carmen, 2000, "Irony, echo and metarepresentation", în *Lingua*, nr. 110, 257-280.
- Curtius, Ernst Robert, 1970, *Literatura Europeană și Evul Mediu latin*, traducere de Adolf Armbruster, București, Editura Univers.
- Daliș, Gabriel, 2011, răspuns la ancheta „Douămiismul par lui-même”, în *Cultura*, nr. 325 / 26 mai 2011.
- Defays, Jean – Marc, 2000, *Comicul. Principii, procedee, desfășurare*, Iași, Editura Institutul European.
- Dicționarul Explicativ al limbii române*, 2009, ediția a II-a revăzută și adăugită.
- Dobrescu, Caius, 2013, „Proza românească în mileniul III (2001-2013)” în revista literară *Corpul T*, coord. Adrian Lăcătuș.
- Dragomirescu, M. Gheorghe, 1975, *Mică enciclopedie a figurilor de stil*, București, Editura Științifică și Enciclopedică.

- Ducrot, Oswald; Todorov, Tzvetan, 1972, *Dictionnaire encyclopédique des sciences du langage*, Paris, Seuil.
- Ducrot, Oswald; Schaeffer, Jean-Marie, 1996, *Noul dicționar enciclopedic al științelor limbajului*, Bacău, Editura Babel.
- Dumarsais, César Chesneau; Fontanier, Pierre, 1818, *Les tropes de Dumarsais*, Paris, Belin-le-Prieur Libraire.
- Dumarsais, César Chesneau, 1981, *Despre tropi sau despre diferitele sensuri în care poate fi luat un același cuvânt într-o limbă. Lucrare folositoare pentru înțelegerea Autorilor, și care poate servi ca introducere la Retorică și la Logică*, traducere, studiu introductiv și aparat critic de Maria Carpov, București, Editura Univers.
- Eco, Umberto, 2008, *Apocaliptici și integrați. Comunicații de masă și teorii ale culturii de masă*, traducere de Ștefania Mincu, Iași, Editura Polirom.
- Epstein, Mikhail, 1999, *The Place of Postmodernism in Postmodernity*, http://www.focusing.org/apm_papers/epstein.html.
- Ertel, Évelyne, 1985, «Tropologiques» în *L'art du théâtre*, Paris, Actes sud, 73-84.
- Escarpit Robert, 1987, *L'humour*, Paris, PUF.
- Eshelman, Raoul, 2008, *The Performatism, or the End of Postmodernity*, Aurora, Colorado: Davies Group.
- Fanache, Vasile, (1992), 1997, 2002, *Caragiale*, Cluj, Editura Dacia.
- Fontanier, Pierre, 1977, *Figurile limbajului*, traducere, prefață și note de Antonia Constantinescu, București, Editura Univers.
- Foucault, Michel, 1969, *The Archaeology of Knowledge and the Discourse on Language*, Routledge.
- Fowler, H. W., 1965, *A Dictionary of Modern English Usage*, (2nd ed.), Oxford, England: Oxford University Press.
- Freud, Sigmund, 1988, „Le mot d'esprit et sa relation à l' inconscient”, in *Connaissance de l'inconscient*, série *Œuvres de Sigmund Freud*, traducere: Denis Messier, Paris, Gallimard.
- Gans, Eric, 2000, “The Post-Millennial Age” în *Anthropoetics*, Los Angeles, University of California.

- Gazdar, Gerald, 1979, *Pragmatics: Implicature, Presupposition and Logical Form*, New York, Academic Press.
- Genette, Gérard, 1978, *Figuri*, Editura Univers, București.
- Genette, Gérard, 2002, „Figures V”, în *Poétique*, Paris, Seuil.
- Gibbs, Raymond, 1994, *The poetics of mind*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Giora, Rachel, 1995, “On Irony and Negation” în *Cognitive Linguistics* 7, 239-264.
- Giora, Rachel, 1998, “Irony”, în Verschueren, J., Östman, J.-O., Blommaert, J., Bulcaen, C. (eds.) *Handbook of Pragmatics*, Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publ. Co.
- Giora, Rachel, 2011, “Irony” în *Pragmatics in Practice*, ed. by Östman, J., Verschueren, J., John Benjamins Publishing Company, Amsterdam, Netherlands.
- Goldiș, Alex, 2013, „Proza românească din mileniul III (2001-2013)”, *Corpul T*, coord. Adrian Lăcătuș.
- Grice, Paul, 1957, “Meaning” în *The Philosophical Review*, Vol. 66, Nr. 3 / iulie 1957.
- Grice, Paul, 1975, “Logic and Conversation”, în *Communications*, nr. 30, 57-72.
- Grice, Herbert Paul, 1978, „Further Notes on Logic and Conversation”, în *Syntax and Semantics: Pragmatics*, vol. 9, P. Cole (ed.), New York, Academic Press, 183-197.
- Grice, Paul, 1991, *Studies in the way of words*, London, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts.
- Grupul μ, 1974, *Retorică generală*, București, Editura Univers.
- Gurillo, Leonor Ruiz, 2013, “Parody as Evaluation: About a Television sketch in Spanish”, *ELUA*, nr. 23, 151-274.
- Haiman, John, 1990, “Sarcasm as theater” în *Cognitive Linguistics* 1(2), 181-203.
- Haiman, John, 1998, *Talk is cheap: Sarcasm, alienation, and the evolution of language*, Oxford: Oxford University Press.
- Hartmann, Nicolai, 1974, *Estetica*, București, Editura Univers.
- Hegel, Georg Wilhelm Friedrich, 1966, *Prelegeri de estetică*, traducere de D. D. Roșca, București, Editura Academiei RSR.
- Hoinărescu, Liliana, 2006, *Structuri și strategii ale ironiei în proza postmodernă românească*, București, Academia Română.
- Hutcheon, Linda, 1978, «Ironie et parodie: stratégie et structure» în *Poétique*, nr. 36 / noiembrie, 467 – 477.

- Hutcheon, Linda, 1994, *Irony's Edge. The theory and Politics of Irony*, London & New York: Routledge.
- Hutcheon, Linda, 2002, *Poetica postmodernismului*, București, Editura Univers.
- Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana, 2003, *Limba și comunicare. Elemente de pragmatică lingvistică*, București, Editura All Educațional.
- Iorgulescu, Mircea, 2007, *Prefață la romanul Raiul găinilor*, Ediția a II-a, Iași, Editura Polirom.
- Jankélévitch, Vladimir, 1964, *L'ironie*, Paris, Flammarion.
- Kerbrat-Orecchioni, Catherine, 1976, «Problèmes de l'ironie» în *Linguistique et sémiologie*, nr. 2, 9 – 45.
- Kerbrat-Orecchioni, Catherine, 1980, «L'Ironie comme trope», *Poétique*, 41, 108-127.
- Kirby, Alan, 2006, "The Death of Postmodernism and Beyond", în *Philosophy Now*, nr. 58.
- Kitamura, Noriko, 2000, "Adapting Brown and Levinson's *Politeness* Theory to the Analysis of Casual Conversation", Conference of the Australian Linguistic Society, University of Sydney.
- Kreuz, Roger & J., Glucksberg, Sam, 1989, "How to Be Sarcastic: The Echoic Reminder Theory of Verbal Irony", în *Journal of Experimental Psychology: General*, vol. 118, nr. 4.
- Lăcătuș, Adrian, 2013, „Proza românească din mileniul III (2001- 2013)”, în *Corpul T*.
- Leech, Geoffrey, 1983, *Principles of Pragmatics. Studies in English Linguistics*. London, New York.
- Leech, Geoffrey, 2014, *The Pragmatics of Politeness*, Oxford: University Press.
- Levinson, Stephen, C., 1983, *Pragmatics*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Liotard, Jean-François, 1984, *Theory and History of Literature*, Volume 10: *The Postmodern Condition: A Report on Knowledge*, United Kingdom, Manchester University Press.
- Locher, M; Bousfield, D., 2008, Introducere: "Impoliteness and power in language", în Bousfield și Rocher (ed.) *Impoliteness in language – Studies on its Interplay with Power and Practice*, Berlin, Mouton de Gruyter.
- Lucariello, Joan, 2007, "Situational Irony: A Concept of Events Gone Awry", în R. W. Gibbs & H. L. Colston (eds.), *Irony in Language and Thought: A Cognitive Science Reader*, New York, Lawrence Erlbaum Associates – Taylor & Francis Group, 471-473.
- Manolescu, Nicolae, 2002, *Despre poezie*, Brașov, Editura Aula.

- Manolescu, Nicolae, 2003, *Metamorfozele poeziei. Metamorfozele romanului*, ed. a 2-a, Iași, Editura Polirom.
- Manolescu, Nicolae, 2007, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Editura Paralela 45, Pitești.
- Marin, D. Daniel, 2012, „Literatura postcomunistă față cu interbelicul”, în Revista *Steaua*, anul LXII, nr. 12 (770), decembrie - interviu luat de Alex Goldiș.
- Marinescu, Angela, 2003, „Scrisoare deschisă domnului Mincu” în *Ziua literară*, nr. 43 / 3 martie 2003.
- Marmontel, Jean François, 1825, *Éléments de littérature*, vol. I, Paris, Libraire Verdière.
- Marmontel, Jean François, 1892, *Éléments de littérature*, vol. II, Paris, Libraire Firmin-Didot.
- Martin, Mircea, 2000, „Despre canonul estetic” în *România Literară*, nr. 5.
- Mănuca, Dan, 1965, „Elemente ale comicului în literatura română actuală”, în *Anuar de lingvistică și istorie literară*, tom. 15, 163-176
- Michael, Friedrich, „Manifestul poeziei europene”, http://www.tiuk.reea.net/15/friedrich_mnfst.html.
- Mihăilescu, C. Dan, 2006, „Literatura română în postceaușism”, vol. II, *Prezentul ca dezumanizare*, Editura Polirom, Iași.
- Mincu, Marin, 1993, *Textualism și autenticitate*, Editura Pontica, Constanța.
- Mitchievici, Angelo, 2013, „Proza românească din mileniul III (2001-2013)”, *Corpul T*, coord. Adrian Lăcătuș.
- Mincu, Marin, 2003, „O nouă generație literară” în *Ziua literară*, nr. 40 / 10 februarie 2003.
- Moeschler, Jacques & Reboul, Anne, 1999, *Dicționar enciclopedic de pragmatică*, Cluj, Editura Echinoc.
- Morier, Henri, 1974, *Dictionnaire de poétique et de rhétorique*, Paris, Presses Universitaires de France.
- Morier, Henri, 1989, *Dictionnaire de poétique et de rhétorique*, PUF, Paris, Ediția a 4-a.
- Muecke, Douglas, 1978, “Irony markers”, în *Poetics* 7, 363-375.
- Muecke, Douglas, 1978, «Analyses de l’ironie» în *Poétique. Revue de théorie et d’analyse littéraires*, nr. 36, Seuil.
- Mullany, L.; Stockwell, P., 2010, *Introducing English Language: A Resource Book for Students*, Nottingham: Routledge.

- Mușina, Alexandru, 1999, „Postmodernismul, o frumoasă poveste”, în Crăciun, Gheorghe (coord.), *Competiția continuă. Generația '80 în texte teoretice*, Pitești, Editura Paralela 45.
- Mușina, Alexandru, 2013, „Proza românească din mileniul III (2001-2013)”, *Corpul T*, coord. Adrian Lăcătuș.
- Nakassis, C., Snedeker, J., 2002, “Beyond Sarcasm: Intonation and Context in Relational Cues in Children’s Recognition of Irony”. Proceedings of the Twenty-sixth Boston University Conference on Language Development, Somerville, MA, Cascadilla Press, 429-440.
- Neagoe, George, 2011, „Douămiismul par lui-même”, în revista *Cultura*, nr. 325 / 26 mai 2011.
- Nealon, Jeffrey, 2012, *Post-Postmodernism: or, The Cultural Logic of Just-in-Time Capitalism*, Stanford University Press.
- Necula, Gina, 2007, „Strategii comunicaționale subversive în vremuri de cenzură. Ironizarea clișeelelor” în *Philologica Jassyensia*, an III, nr. 2, 83-103.
- Negrea, Elena, 2010, *Pragmatica ironiei. Studiu asupra ironiei în presa scrisă românească*, București: Tritonic Publishing.
- Nemerovschi, Cristina, 2011, „Douămiismul par lui-même”, în revista *Cultura*, nr. 325 / 26 mai 2011.
- Nicolaie, Ioana, 2007, coperta exterioară a romanului *Cum mi-am petrecut vacanța de vară*, T. O. Bobe.
- Nicolau, Felix, 2009, *Anticanonice – cronici stresate*, București, Tritonic.
- Nicolau, Felix, 2013, *Estetica inumană. De la postmodernism la Facebook*, București, Editura Tracus Arte.
- Oancea, Ileana, 1998, *Semiostilistica*, Timișoara, Editura Excelsior.
- Olaru, Ovio, 2016, „Generația 2000” în Revista *Vatra*, nr. 5 / 17 iunie.
- Oțoiu, Adrian, 2003, “An Exercise in Fictional Liminality: the Postcolonial, the Postcommunist, and Romania’s Threshold Generation”, în *Comparative Studies of South Asia, Africa and the Middle East*, vol. 23, nr. 1-2.
- Panaiteșcu, Val., 2003, *Humorul: Sintează istorico – teoretică*, Iași, Polirom, apud Constantinescu, Mihaela – Viorica, 2012 *Umorul politic românesc în perioada comunistă. Perspective lingvistice*, București, Editura Universității.

- Parpală, Emilia (coord.), 2011, *Postmodernismul poetic românesc. O perspectivă semio-pragmatică și cognitivă*, Craiova, Editura Universitaria.
- Parpală, Emilia, 2006, *Introducere în stilistică*, Craiova, Editura Universitaria.
- Partenie, Alina, 2017, „De la umor referențial la umor eșuat. Perspective lingvistice” în *Studii de hermeneutică și comparatism*, coord. Drăghici Ovidiu și Mihai Ene, Craiova, Editura Universitaria.
- Patraș, Antonio, 2014, răspuns la „Anchetă: Cărțile generației 2000” în revista *România literară*, nr. 51-52 / 2014.
- Pârjol, Florina, 2014, *Carte de identități*, București, Editura Cartea Românească.
- Perrin, Laurent, 1996, *L'ironie mise en trope. Du sens des énoncés hyperboliques et ironiques*, Paris, Kim.
- Popa, Marian, 1975, *Comicologia*, București, Editura Univers.
- Perry, Fred L., Jr., 2005, *Research in applied linguistics - becoming a discerning consumer*, London, Lawrence Erlbaum Associates.
- Petrescu, Liviu, 1998, *Poetica postmodernismului*, ediția a II-a, Pitești, Editura Paralela 45.
- Phiddian, Robert, 1995, “Irony in the Eye of the Beholder”, în *Southern Review*, vol. 28, nr. 2, 251-253.
- Plopeanu, Ștefania, 2003, „În problema generației”, *Ziua literară*, nr. 49 / 14 aprilie 2003.
- Pop, Ion, 2005, „Bilanțul douămiismului”, (I-II-III), în *România literară*, nr. 18, 19, 20.
- Popa, Marian, 1975, *Comicologia*, București, Editura Univers.
- Potter, Garry & Lopez, Jose (eds.), 2001, *After Postmodernism: An Introduction to Critical Realism*, London: The Athlone Press.
- Quintilianus, M.F., 1974, *Arta oratorică*, vol. al II-lea, trad. de Florica Hetcoo, București, Editura Minerva.
- Raskin, Victor, 1979, “Semantic Mechanism of Humour”, *Proceedings of the Fifth Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society*, 325-335.
- Raskin, Victor, 1985, *Semantic Mechanism of Humour*, Dordrecht / Boston / Lancaster, D. Reidel Publishing Company.
- Reboul, Olivier, 1984, *La rhétorique*, Presses universitaires de France, Paris.
- Reboul, Anne & Moeschler, Jacques, 2001, *Pragmatica azi. O nouă știință a comunicării*, traducere de Liana Pop, Cluj, Editura Echinoc.

- Rorty, Richard, 1998, *Contingență, ironie și solidaritate*, București, Editura All.
- Sandu, Paul, 2007, „Întâlnirea cu destinul”, *România literară*, nr. 10.
- Sartre, Jean-Paul, 1943, *L'Être et le Néant*, Paris, Gallimard.
- Searle, John, 1969, *Speech acts*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Searle, John, 1979, „A Taxonomy of Illocutionary Acts”, în *The Philosophy of Language*, ediția a treia, Martinich, A.P. (ed.), Oxford University Press, 141-167.
- Sohoran, Elvira, 2013, „Mecanismul psiho-spiritual al ironiei” în *Convorbiri literare*, 30 octombrie 2013.
- Sora, Simona, 2005, răspuns la ancheta „Bursa de valori literare”, în *Bucureștiul cultural*, nr. 6-7.
- Sperber, Dan & Wilson, Deidre, 1986a, *Relevance: Communication and Cognition*, Oxford: Blackwell.
- Sperber, Dan; Wilson Deidre, 1989, *La pertinence. Communication et cognition*, Paris, Les Éditions de Minuit.
- Spiridon, Monica, 1986, „Mitul ieșirii din criză”, în *Caiete critice*, nr.1-2.
- Stănescu, Bogdan-Alexandru, 2014, „Zvonuri și bârfe în Paradis” în *Luceafărul*, nr. 27/14 iulie.
- Stevenson, L. Charles, 1944, *Ethics and Language*, New Haven.
- Stoenescu, Virgil, dialog cu Paul Tutungiu, 1997, *Teatrul*, iunie, 1976, reprodus în *Dramaturgia românească în interviuri*, antologie de Aurel Sasu și Mariana Vartic, București, Editura Minerva, vol. 5, 56-57.
- Sturza, Cătălin, 2004, „Nostalgii și tranziții”, în *Observator Cultural*, nr. 230/iulie.
- Suhamy, Henri, 1981, *Les figures de style*, Paris, PUF.
- Terian, Andrei, 2013, „Proza românească din mileniul III (2001-2013)”, *Corpul T*, coord. Adrian Lăcătuș.
- Thorn, Jesse, 2000, “A Manifesto for the New Sincerity”, publicat online în revista *MaximumFun*: <http://www.maximumfun.org/blog/2006/02/manifesto-for-new-sincerity.html>.
- Turner, Tom, 1995, *City as landscape: A Post Post-modern View of Design and Planning*, Londra: Taylor & Francis.
- Țăranu, Dan, 2013, „Proza românească din mileniul III (2001-2013)”, *Corpul T*, coord. Adrian Lăcătuș.

- Țeposu, Radu G., 1986, „Un romantism întors” în *Caiete critice*, nr. 1-2.
- Țeposu, Radu G., 1993, *Istoria tragică & grotescă a întunecatului deceniu literar nouă*, București, Editura Eminescu.
- Utsumi, Akira, 2000, “Verbal irony as implicit display of ironic environment: Distinguishing ironic utterances from nonirony”, în *Journal of Pragmatics*, 32, 1777-1806.
- Vermeulen, Timotheus & van der Akker, Robin, 2010, “Notes on metamodernism”, în *Journal of Aesthetics & Culture*, vol. 2, Taylor & Francis Online: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.3402/jac.v2i0.5677>.
- Vianu, Ion, 2012, coperta exterioară a romanului *Hotel universal*, Simona Sora.
- Vlădăreanu, Elena, 2003, „«Ia-ți târfa și pleacă» sau câteva cuvinte despre ostilitate”, *Luceafărul*, nr. 9 / 12 martie 2003.
- Wilson, Deirdre & Sperber, Dan, 2004, “Relevance Theory” în Horn, L.R. & Ward, G. (eds.): *The Handbook of Pragmatics*, Oxford: Blackwell, 607-632.
- Winner, E. 1988, *The point of words: Children's understanding of metaphor and irony*, Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Yates, Michael D. H., 2015, “Conflict Irresolution: Post-Postmodernism and the Legacy of Ironic Subversion”, *Eye Magazine*, Seventh Edition, 58-63.
- Zick, Martin, 2010, „Despre paradox” în *Considerații logice*, 23 februarie.